

Laidiens: 08.05.2012., Nr. 70

Ministru kabineta noteikumi Nr.310

Rīgā 2012.gada 2.maijā (prot. Nr.24 27.§)

Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā

Izdoti saskaņā ar Darba aizsardzības likuma 25.panta 19.punktu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, veicot darbus mežsaimniecībā. Šo noteikumu izpratnē mežsaimniecības darbi ir šo noteikumu 1.pielikumā minētie darbi mežā.
2. Persona – saimnieciskās darbības veicējs, individuālais komersants (turpmāk – pašnodarbinātais) vai nodarbinātais – var veikt šo noteikumu 1.pielikuma 1.2., 2.2., 2.3. un 2.4.apakšpunktā, 3.punktā, 5.2., 5.3. un 7.2.apakšpunktā, kā arī 8.punktā minētos mežsaimniecības darbus un šo noteikumu 1.pielikuma 4.punktā minētos mežsaimniecības darbus ar motorinstrumentu, ja ir iegūta atbilstoša kvalifikācija vai apgūts attiecīgs mācību kurss.
3. Lai persona mežsaimniecības darbos varētu lietot motorinstrumentus (krūmgriezi vai motorzāģi) vai vadīt meža mašīnu, nepieciešama attiecīgā motorinstrumenta vai meža mašīnas vadītāja kvalifikāciju apliecinoša licencētas izglītības iestādes izsniegta apliecība.
4. Šo noteikumu ievērošanu atbilstoši kompetencei kontrolē Valsts darba inspekcija un Valsts meža dienests.

II. Darba devēja un pašnodarbinātā pienākumi

5. Darba devējs nodrošina:
 - 5.1. nodarbinātos ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (1.pielikums);
 - 5.2. atsevišķu vietu ierīkošanu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laikapstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst, ja nodarbinātais atrodas darba vietā nepārtraukti ilgāk par astoņām darba stundām.
6. Pašnodarbinātajam ir pienākums ievērot šo noteikumu 5.punktā minēto prasību izpildi, kā arī vakcinēties pret ērcu encefalītu saskaņā ar normatīvajiem aktiem par vakcināciju.
7. Slēdzot darba līgumu, darba devējs nodarbinātajam izsniedz mežsaimniecībā nodarbinātā apliecību (turpmāk – apliecība). Apliecībā ietver:
 - 7.1. nodarbinātā vārdu un uzvārdu;
 - 7.2. nodarbinātā personas kodu vai – Latvijā nodarbinātiem ārzemniekiem – darba atļaujas numuru;
 - 7.3. nodarbinātā fotogrāfiju;

7.4. darba līguma noslēgšanas datumu un numuru;

7.5. darba devēja nosaukumu (fiziskai personai – vārdu un uzvārdu) un nodokļu maksātāja reģistrācijas numuru;

7.6. darba devēja parakstu.

8. Darba devējs veic izsniegto apliecību uzskaiti.

9. Pēc kontroles institūcijas pārstāvja pieprasījuma nodarbinātais uzrāda apliecību.

10. Nodarbinātais apliecību nēsā līdz vai glabā darba vietā (viegli pieejamā vietā).

11. Par apliecības nozaudēšanu nodarbinātais nekavējoties ziņo darba devējam. Darba devējs reģistrē apliecības nozaudēšanas faktu un glabā šo informāciju līdz jaunas apliecības izsniegšanai.

12. Ja apliecība ir nozaudēta, mežsaimniecības darbus drīkst veikt ne ilgāk kā piecas darba dienas pēc kārtas.

13. Šo noteikumu 7.punkts neattiecas uz kokmateriālu pārvadājumos nodarbinātajiem kokvedēju vadītājiem.

III. Darba aizsardzības sistēmas organizēšana un mežsaimniecības darbu plānošana

14. Pirms mežizstrādes darbu sākšanas darba devējs vai pašnodarbinātais aizpilda cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti divos eksemplāros. Viens cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes eksemplārs glabājas cirmā, un par tās atrašanās vietu informē visus darba veicējus. Otrs cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes eksemplārs glabājas pie darba devēja vai pašnodarbinātā.

15. Cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes paraugs un lietojamie apzīmējumi noteikti šo noteikumu 2. un 3.pielikumā. Darba devējs vai pašnodarbinātais ir tiesīgi neizmantojot šo noteikumu 2.pielikumā noteikto paraugu cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes izstrādei, ja cirsmas izstrādes tehnoloģiskajā kartē ir ietvertas visas šo noteikumu 4.pielikumā minētās prasības, kas attiecas uz konkrēto darba vietu.

16. Minimālais cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes saturs noteikts šo noteikumu 4.pielikumā.

17. Pirms mežizstrādes darbu sākšanas darba devējs iepazīstina personas, kas veic mežizstrādes darbus cirmā, ar cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes saturu un darba kārtību. Cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti paraksta katra persona, kas veic mežizstrādes darbus cirmā.

18. Ja mežizstrādes darbos piedalās vairāk nekā viens koku gāzējs, cirsmu sadala izstrādes slejās. Attālums starp blakus strādājošām personām, kas zāgē augošus kokus, ir vienāds ar trīskāršu mežaudzes valdošās koku sugas koku vidējo augstumu.

19. Pievešanas ceļu un tehnoloģisko koridoru ierīkošanu cirmā plāno tā, lai nešķērsotu saglabājamās dabas vērtības un, ja iespējams, strautus, mitras ieplakas vai gravas. Strautu gultnes šķērsošanas vietā veido tiltu, liek caurtekas vai kokmateriālus.

20. Zonas, kurās var tikt apdraudēta nodarbināto un citu personu drošība un veselība (turpmāk – bīstamā zona), apzīmē ar atbilstošām drošības zīmēm (3.pielikums) saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām drošības zīmju lietošanā. Drošības zīmes izvieto arī cirsmas ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kas šķērso cirsmu vai piekļaujas tai.

21. Bīstamās zonas minimālais rādiuss:

21.1. ir pieci metri no personas, kas atzaro nozāgētu koku;

21.2. zāgējot koku, nav mazāks par divkāršu mežaudzes valdošās koku sugas koku vidējo augstumu;

21.3. ir pieci metri līdz augošam kokam, kuru atzaro (atdala zarus no augoša koka);

21.4. ir 15 metru līdz personai, kas strādā ar krūmgriezi;

21.5. treilēšanas teritorijā (kokmateriālu pārvietošana puspaceltā stāvoklī, izmantojot traktoru, kas aprīkots ar kokmateriālu satvērēju vai savācējtroši) ir vienāds ar pusotrkāršu treilējamā kokmateriāla vai koka stumbra garumu;

21.6. kraujot kokmateriālus ar manipulatoru, ir izlices maksimālā laiduma un satvertā kokmateriāla pusotrkārša garuma summa, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.7. sagatavojot kokmateriālus ar meža mašīnu, ir izlices maksimālā laiduma un gāžamā koka divkārša garuma summa, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.8. līdz strādājošai meža augsnes sagatavošanas vai meža stādīšanas mašīnai nav mazāks par 15 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.9. līdz strādājošai šķeldas sagatavošanas mašīnai nav mazāks par 60 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.10. līdz strādājošai zaru saiņošanas mašīnai nav mazāks par 20 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi.

22. Bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai viens attiecīgā darba veicējs, izņemot gadījumus, kad veic šo noteikumu 24., 25., 41. un 43.punktā minētos darbus, un gadījumus, kad darbs notiek ar meža mašīnām un personas atrodas mašīnas kabīnē, ja tajā ir paredzēta vieta vairāk nekā vienai personai.

23. Ja personas kokus gāž, atzaro un sagarumo stāvā nogāzē, nav pieļaujama viņu atrašanās citai aiz citas nogāzes virzienā.

24. Darbā, kas saistīts ar koku gāšanu, kokmateriālu pievešanu vai treilēšanu no cirsma un kraušanu vai strādāšanu augstumā (1,5 metri un augstāk), nodarbina vismaz divus cilvēkus, un viņi atrodas savstarpējas redzamības vai dzirdamības robežās. Šī prasība neattiecas uz meža mašīnu operatoriem, ja viņi ir nodrošināti ar radiostacijām vai mobilajiem tālruņiem.

25. Bīstamus kokus (šo noteikumu izpratnē – jebkuru gāztu, lauztu, iekārušos vai trupējušu koku, kura nozāgēšana rada palielinātu bīstamību) nogāž. Ja mežizstrāde notiek ar motorzāģi, bīstamu koku nogāž divatā personas, kurām ir atbilstoša kvalifikācija.

26. Nelabvēlīgos laikapstākļos, kad ir lietussgāze, negaiss, intensīva snigšana, vēja ātrums pārsniedz 11 metrus sekundē (lokās koku stumbri, liecas lieli zari), un apstākļos, kad redzamība ir mazāka par 50 metriem, darbu pārtrauc.

27. Ja darba laikā rodas tieša bīstamu faktoru ietekme un darba uzdevumu nav iespējams veikt, ievērojot darba aizsardzības prasības, darbu pārtrauc. Nodarbinātais par notikušo informē darba devēju.

28. Ja vienā darba vietā strādā vairākas personas, kas veic mežizstrādes darbus, darbu vadītājs sadala pienākumus, kā arī organizē personu savstarpējo sadarbību atbilstoši cirsmas izstrādes tehnoloģiskajai kartei.

29. Mežizstrādes darbus, kas atrodas aizsargjoslās (gar elektriskajiem tīkliem, gaisvadu un piekārtu kabeļu elektronisko sakaru tīkla līnijām, dzelzceļa līnijām, naftas un gāzes vadiem, autoceļiem un ceļu zemes nodalījuma joslā) vai tieši piegulst aizsargjoslām, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs pirms koku gāšanas saskaņo ar attiecīgo komunikāciju valdītāju vai īpašnieku.

30. Veicot darbus uz autoceļiem un ceļu zemes nodalījuma joslā, kā arī nozāģējot kokus pie autoceļiem, ja bīstamā zona saskaras ar autoceļu, izvieto zīmes saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba vietu aprikošanu uz ceļiem.

31. Lai meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšanas un meža ugunsgrēka dzēšanas laikā nodrošinātu atbilstošus un drošus darba apstākļus, pēc mežizstrādes darbiem cirsmas, treilēšanas un pievešanas ceļus, braucamās kvartālstigas, meliorācijas grāvju braucamās atbērtnes un krautuves sakopj atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža aizsardzības pasākumiem.

32. Augu aizsardzības līdzekļus lieto normatīvajos aktos par augu aizsardzību noteiktajā kārtībā.

33. Ķīmiskās vielas lieto normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un nodrošina, lai tās nenokļūst gruntsūdeņos vai ūdenskrātuvēs.

IV. Darba aizsardzības prasības mežsaimniecības darbos lietojamam darba aprīkojumam

34. Mežsaimniecības darbos ir atļauts lietot darba aprīkojumu, kas atbilst normatīvajiem aktiem par darba aprīkojuma lietošanu. Aprīkojumu lieto, ievērojot ražotāja lietošanas instrukciju.

35. Aizliegts lietot darba aprīkojumu, ja:

35.1. rokas darbarīka kātā (rokturī) ir plaisas, skabargas un tas nav cieši savienots ar darbarīka metāla daļām;

35.2. darbarīka griezējasmaņos ir plaisas un tie nav asi, pareizi uzstādīti un droši nostiprināti;

35.3. griezējasmaņu asināšanas vilēm nav rokturu.

36. Darba aprīkojuma attīrīšanai lieto speciālus rīkus un šķīdinātājus.

37. Mežsaimniecības darbos iesaistītās meža mašīnas ir nodrošinātas ar divpusējiem sakariem.

V. Darba aizsardzības prasības meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšanas un augošu koku atzarošanas darbos

38. Aizliegts pieskarties krūmgrieža griezējinstrumentam un motorzāģa ķēdei, ja motors nav apturēts.

39. Kokam, kas zāģējuma vietā ir resnāks par trim centimetriem, jāizvairās pieskarties ar zāģa diska sektoru, kas atbilst pulksteņa ciparnīcas sektoram starp pulksten divpadsmitiem un diviem. Ja koka apkārtmērs ir mazāks par trim centimetriem, to zāģē, izmantojot visu neaizsegto zāģa ripas daļu.

40. Darba aprīkojumu darbam augstumā lieto atbilstoši normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā.

VI. Darba aizsardzības prasības koku gāšanas, atzarošanas un sagarumošanas darbos

41. Cirsmu pirms izstrādes sagatavo drošam darbam, novācot bīstamos kokus 50 metru rādiusā ap:

41.1. kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu;

41.2. vietu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laikapstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst;

41.3. transportlīdzekļu, meža mašīnu un degvielas novietni.

42. Koku gāšanas galveno virzienu izvēlas atbilstoši plānotajai cirsmu izstrādes tehnoloģijai.

43. Koku gāšanas laikā bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai koku gāzējs un koku gāzēja palīgs. Bīstamajā zonā vienlaikus ar koku gāšanu aizliegts veikt citus darbus.

44. Visas personas, kuras cirsmas izstrādes laikā atrodas cirmā, lieto aizsargķiveres un signālapģerbu.
45. Papildu darba aprīkojumu koku gāšanai izvēlas atbilstoši mežizstrādes apstākļiem un tehnoloģijai.
46. Koku gāzējs pirms koku gāšanas darbu uzsākšanas pārliecinās, vai bīstamajā zonā nav nepiederošu personu.
47. Pirms koka gāšanas ap koku sagatavo darba vietu (nocērt traucējošo pamežu un zarus, novāc pielūžņojumu, notīra vai nomīda sniegu). Atkāpšanās ceļu attīra 45 grādu leņķī pretēji koka gāšanas virzienam vismaz četru metru garumā.
48. Kokus uz pievešanas ceļiem nozāģē tā, lai paliktu iespējami zemāks celms.
49. Gāšanas nosacījumi kokiem, kuru caurmērs pie sakņu kakla ir lielāks par 12 centimetriem:
- 49.1. pirms izdarīt gāšanas zāģējumu, stumbrā izveido atbilstošu aizzāģējumu gāšanas virzienā;
- 49.2. gāšanas zāģējumu pabeidz pirms aizzāģējuma vietas, atstājot nepārzāģētu drošības joslu, kas novērš koka gāšanos nevēlamā virzienā;
- 49.3. kokiem, kas slīpi nosvērušies uz sāniem no gāšanas virziena, atstāj nepārzāģētu ķīļveida joslu. Ķīļa galotne vērsta koka nosvēršanās virzienā.
50. Aizliegts gāzt koku, kurā iekāries cits koks, nozāģēt klučus vai baļķus no iekārušos koku resgaļa, gāzt koku uz koka, kas jau iekāries, vai atrasties zem tā.
51. Koku gāšanas darba vietā aizliegts atstāt aizzāģētus vai nepilnīgi nozāģētus kokus.
52. Iekārušos kokus novāc, izmantojot mežizstrādes instrumentus vai tehniku un drošus darba paņēmienus. Ja tas nav iespējams, bīstamo zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām drošības zīmju lietošanā.
53. Iekārušos koku droši novākšanas darba paņēmieni ir šādi:
- 53.1. iekārušos koku nošūpošana ar gāšanas lāpstiņu, āķi un sviru ar kantāķi vai speciālo saiti;
- 53.2. koka drošības joslas pārzāģēšana, lai tā ar stumbru veidotu tikai atbalsta punktu;
- 53.3. koka resgaļa pārvietošana atpakaļ vai uz sāniem, izmantojot sviras;
- 53.4. pārnēsājamas vinčas izmantošana. Novilkšanas troses garums nedrīkst būt mazāks par 10 metriem;
- 53.5. treilēšanas traktora vinčas un troses vai meža mašīnas izmantošana.
54. Kad koks sāk gāzties, koku gāzējs un viņa palīgs (ja tāds ir) atiet no koka četru līdz piecu metru attālumā pa iepriekš sagatavotiem atkāpšanās ceļiem un uzmanās, lai viņus neapdraudētu krītošā koka stumbrs, krītoši zari un galotne.
55. Motorzāģi ar degvielu uzpilda drošā attālumā – ne tuvāk par 10 metriem no atklātas uguns.
56. Degvielas iepildīšanas laikā motorzāģa dzinējs ir izslēgts.
57. Aizliegts strādāt ar motorzāģi, kam nedarbojas drošības ierīces.
58. Iedarbinot motorzāģa dzinēju, persona, kas veic mežsaimniecības darbus:
- 58.1. atrodas vismaz divu metru attālumā no citām personām;
- 58.2. nodrošina, lai ķēde neskar citus priekšmetus;